

Talousvaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi keskusvastapuolten elvytys- ja kriisinratkaisukehyksestä (keskusvastapuolten elvytys- ja kriisinratkaisuasetus)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi keskusvastapuolten elvytys- ja kriisinratkaisukehyksestä (keskusvastapuolten elvytys- ja kriisinratkaisuasetus) (U 14/2017 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- finanssineuvos Jyrki Knuutinen, valtiovarainministeriö
- riskiasiantuntija Jenni Koskinen, Finanssivalvonta
- kriisinratkaisuasiantuntija Aleksi Vääntinen, Rahoitusvakaussivasto
- Head of Sector & Infrastructure Janne Palvalin, Nordea Bank AB (publ), Suomen sivuliike
- edunvalvontapäällikkö Ari Virtanen, OP Ryhmä
- asiantuntija Pauliina Lappeteläinen, Finanssialan Keskusliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Komission ehdotus keskusvastapuolten elvytys- ja kriisinratkaisukehyksestä täydentää voimassa olevaa EMIR-asetuksen sääntelyä. Ehdotuksella luodaan keskusvastapuolille EU-tasoinen paljolti luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten elvytys- ja kriisinratkaisukehystä koskevaa direktiiviä 2014/59/EU (jäljempänä BRRD-direktiivi) vastaava sääntely ottaen samalla huomioon keskusvastapuolitoimintaa koskevat erityispiirteet. BRRD-direktiivin mukainen sääntely on vähentänyt uhkaa keskusvastapuolten osapuolina olevien pankkien ajautumisesta maksukyvyttömyy-

Valiokunnan lausunto TaVL 8/2017 vp

teen, mikä samalla pienentää keskusvastapuolitoiminnan riskejä. Koska keskusvastapuolten toimintamalli ja pääomarakenne poikkeavat merkittävästi pankeista, niitä ei koskisi samantyyppinen vaatimus velkakirjojen arvon alaskirjauksesta (niin sanottu bail-in-menettely) eivätkä samanlaiset kansalliset tai EU-tasoiset ennakkorahoitusjärjestelyt ja -vaatimukset.

Osasto I — Soveltamisala ja määritelmät

Asetuksen 1 artiklassa säädetään soveltamisalasta, joka kattaa kaikki EMIR-asetuksen mukaiset keskusvastapuolet. Asetusta sovelletaan kaikkiin keskusvastapuoliin riippumatta niiden koosta, sidoksista ja erityispiirteistä sekä pankkitoimiluvan saaneisiin keskusvastapuoliin. Sääntelyn suhteellisuusperiaate otetaan huomioon pienemmiltä keskusvastapuolilta vaadittavien suunnitelmien ja niitä koskevien toimien yhteydessä. Asetus antaa lisäksi mahdollisuuden kohdistaa tiettyjä toimia myös keskusvastapuolten emoyhteisöihin. Asetus sisältää säännöksiä kolmansien maiden keskusvastapuolia koskevista järjestelyistä.

Artiklassa 2 on asetuksessa käytettävät määritelmät.

Osasto II — Viranomaiset, kriisinratkaisukollegio ja menettelyt

Jakso 1 — Kriisinratkaisuviranomaiset, kriisinratkaisukollegiot ja Euroopan valvontaviranomaisten osallistuminen

Artikla 3 edellyttää jäsenvaltioiden nimeävän yhden tai useamman asetuksen mukaisilla yhdenmukaisilla toimivaltuuksilla varustetun kriisinratkaisuviranomaisen, joka voi olla keskuspankki, toimivaltainen ministeriö tai muu hallinto- tai valvontaviranomainen tai viranomainen, jolle on annettu hallinnolliset valtuudet. Toimivaltaiselle viranomaiselle ja sen henkilöstölle asetetaan ammattitaito- ja resurssivaatimuksia sekä vaatimus toiminnallisesta riippumattomuudesta. Kunkin jäsenvaltion on nimettävä asetuksen osalta toimivaltainen ministeriö, jolle toimivaltaisen kriisinratkaisuviranomaisen tulee tiedottaa asetuksen mukaisista päätöksistään ja jolta tiettyjen merkittävämpien päätösten osalta on saatava etukäteinen suostumus, ellei kansallisessa lainsäädännössä ole säädetty toisin.

Artikla 4 sääntelee kriisinratkaisukollegioiden perustamista, tehtäviä ja jäseniä. Kriisinratkaisukollegiot ovat keskusvastapuolen kotivaltion kriisinratkaisuviranomaisen perustamia viranomaisten yhteistyöelimiä. Kriisinratkaisukollegioiden jäsenten koostumus vastaa pitkälle EMIR-asetuksen mukaisten valvontakollegioiden jäsenyyttä. ESMA:n ohella kriisinratkaisukollegioiden jäsenenä olisi myös Euroopan pankkiviranomainen (EBA).

Jotta voidaan varmistaa kriisinratkaisukollegioiden yhdenmukainen ja johdonmukainen toiminta kaikkialla unionissa, ESMA:lle annetaan valtuus valmistella luonnokset teknisiksi sääntelystandardeiksi kriisinratkaisukollegioita koskeviksi sopimuksiksi ja niiden toimintaa koskevista käytännön järjestelyistä. Komissio valtuutetaan hyväksymään tekniset sääntelystandardit ESMA-asetuksen 10—14 artiklan mukaisesti.

Artiklalla 5 perustetaan ESMA-asetuksen 41 artiklan mukainen ESMA:n sisäinen kriisinratkaisukomitea valmistelemaan asetuksen mukaisia toimia. ESMA:lle asetetaan yhteistyövelvollisuus

Valiokunnan lausunto TaVL 8/2017 vp

muiden Euroopan finanssivalvontaviranomaisten kanssa ja ESMA:n kriisinratkaisukomitealle tulee rakenteellinen erottamisvaatimus.

Artiklalla 6 asetetaan valvonta- ja kriisinratkaisuviranomaisille keskenään yhteistyövelvollisuus valmisteluissa, suunnittelussa ja kriisinratkaisupäätöksissä sekä lisäksi erikseen ESMA:n kanssa.

Jakso 2 — Päätöksenteko ja menettelyt

Artiklassa 7 säädetään yleisistä periaatteista valvonta- ja kriisinratkaisuviranomaisten sekä ESMA:n päätöksenteossa, jossa tulee ottaa huomioon suhteellisuusperiaate, tehokkuus, kohtuullinen aika, yhteistoiminta, selkeät roolit ja vastuut, erilaiset intressit ja velvollisuudet, kriisinratkaisusuunnitelmat, avoimuus, kustannustehokkuus ja kielteiset vaikutukset.

Artiklassa 8 säädetään valvonta- ja kriisinratkaisuviranomaisten välisestä tiedonvaihdesta ja kolmansien maiden viranomaisten toimittamien tietojen luottamuksellisuudesta sekä tietojen toimitamisesta toimivaltaiselle ministeriölle.

III Osasto — Valmistelu

Luku I — Elvytys- ja kriisinratkaisusuunnittelu

Jakso 1 — Elvytyssuunnittelu

Artiklassa 9 asetetaan keskusvastapuolille ja niiden johdolle velvollisuus laatia elvytyssuunnitelmat toimista, joita toteutetaan rahoitusaseman palauttamiseksi merkittävän heikkenemisen jälkeen erilaisissa tilanteissa tai rikottaessa EMIR-asetuksen mukaisia vakavaraisuusvaatimuksia. Vaatimuksilla sekä tuettaisiin että vahvistettaisiin keskusvastapuolia koskevia EMIR-asetuksen vaatimuksia.

Artiklassa säädetään elvytyssuunnitelmien sisällöstä ja niiden perusteella tehtävistä päätöksistä sekä päätöksistä valvontaviranomaiselle ja edelleen kriisinratkaisuviranomaiselle tiedottamisesta. Elvytyssuunnitelmat tulisi päivittää ainakin vuosittain tai sellaisen oikeudellisen, organisatorisen rakenteen, liiketoiminnan tai rahoitustilanteen muutoksen jälkeen, joka voi vaikuttaa olennaisesti elvytyssuunnitelmaan tai muutoin edellyttää sen muuttamista. Valvontaviranomaiset voivat edellyttää, että keskusvastapuolet päivittävät elvytyssuunnitelmansa tätä useammin. Elvytyssuunnitelman sisällölle asetetaan tarkempia vaatimuksia asetusehdotuksen liitteessä.

Artiklassa 10 säädetään elvytyssuunnitelmien arvioinnista ja asetetaan velvollisuus toimittaa suunnitelmat hyväksyttäväksi valvontaviranomaiselle, jonka tulee toimittaa suunnitelma valvontakollegiolle ja kriisinratkaisuviranomaiselle. Valvontaviranomainen arvioi elvytyssuunnitelman artiklan mukaisessa menettelyssä.

Artiklassa 11 on lisävaatimuksia konserneihin kuuluvien keskusvastapuolten osalta.

Artiklassa 12 on säännökset valvontakollegion yhteisestä päätöksestä ja yhteensovittamismenettelystä elvytyssuunnitelmien osalta. Jos yksimielisyyttä elvytyssuunnitelmasta ei saavuteta, val-

Valiokunnan lausunto TaVL 8/2017 vp

vontakollegion jäsenenä oleville viranomaisille annetaan artiklassa oikeus viedä erimielisyys ESMA:n sitovasti päätettäväksi ESMA-asetuksen 19 artiklan mukaisesti.

Jakso 2 — Kriisinratkaisusuunnittelu

Artiklassa 13 asetetaan kriisinratkaisuviranomaiselle velvollisuus laatia kriisinratkaisusuunnitelmat, joita laadittaessa on kuultava valvontaviranomaista ja toimittava yhteistoiminnassa kriisinratkaisukollegion kanssa. Artiklassa säädetään kriisinratkaisusuunnitelman laatimisen yhteydessä huomioon otettavista seikoista. Vastaavasti, kuten pankkien osalta on säädetty BRRD-direktiivissä, keskusvastapuolen kriisinratkaisusuunnitelmassa ei saa olettaa poikkeuksellista julkista rahoitustukea, keskuspankin hätärahoituksena antamaa maksuvalmiusapua tai keskuspankin epätavallisin vakuuksin, voimassaoloajalla ja korolla antamaa maksuvalmiusapua. Kriisinratkaisusuunnitelmat vaaditaan päivitettäväksi ainakin vuosittain tai merkittävien muutosten yhteydessä.

Kriisinratkaisusuunnitelmassa on eriteltävä erilaiset olosuhteet ja skenaariot kriisinratkaisuvälineiden ja -valtuuksien käyttämiseksi. Suunnitelmassa on esitettävä tarvittaessa ja mahdollisuuksien mukaan määrällisesti ilmaistuna artiklassa tarkemmin yksilöidyt seikat, vaihtoehdot ja vaihtokutukset.

ESMA:lle annetaan Euroopan järjestelmäriskikomiteaa (ESRB) kuultuaan valtuutus laatia luonnokset teknisiksi sääntelystandardeiksi, joissa tarkennetaan kriisinratkaisusuunnitelman sisältö, ja komissio valtuutetaan hyväksymään tekniset sääntelystandardit ESMA-asetuksen 10—14 artiklan mukaisesti.

Artiklassa 14 säädetään keskusvastapuolten yhteistyö- ja tiedonantovelvollisuudesta kriisinratkaisusuunnitelmien laatimisen yhteydessä. Vaadittavat tiedot yksilöidään tarkemmin asetusehdotuksen liitteessä.

Artiklassa 15 säädetään kriisinratkaisukollegion yhteisestä päätöksestä ja yhteensovittamismenettelystä kriisinratkaisusuunnitelmien osalta. Mikäli yksimielisyyttä kriisinratkaisusuunnitelmasta ei saavuteta, valvontakollegion jäsenenä oleville viranomaisille annetaan tässäkin artiklassa oikeus viedä erimielisyys ESMA:n sitovasti päätettäväksi.

Luku II — Purkamiskelpoisuus

Artiklassa 16 säädetään keskusvastapuolen purkamiskelpoisuuden arvioinnista, jonka kriisinratkaisuviranomainen tekee yhteistyössä kriisinratkaisukollegion kanssa.

Keskusvastapuoli arvioidaan purkamiskelpoiseksi, jos kriisinratkaisuviranomainen katsoo mahdolliseksi ja luotettavaksi joko käsitellä sen tavanomaisessa maksukyvyttömyysmenettelyssä tai toteuttaa sen kriisinratkaisun soveltaen eri kriisinratkaisuvälineitä ja -valtuuksia varmistaen kriittisten toimintojen jatkuvuuden ja välttämällä mahdollisimman pitkälle aiheuttamasta merkittävää haittaa rahoitusjärjestelmälle. Kriisinratkaisuviranomaisen on ilmoitettava ESMA:lle hyvissä ajoin, jos yksittäistä keskusvastapuolta ei katsota purkamiskelpoiseksi.

Valiokunnan lausunto TaVL 8/2017 vp

Artiklassa 17 säädetään purkamiskelpoisuuden esteiden poistamisesta ja 18 artiklassa tähän liittyvästä kriisinratkaisukollegion yhteisestä päätöksestä ja yhteensovittamismenettelystä sekä mahdollisesta ESMA:n sitovasta päätöksestä.

Osasto IV — Varhainen puuttuminen

Artiklassa 19 säädetään yleisesti valvontaviranomaisten varhaisen vaiheen puuttumisen toimenpiteistä, jos keskusvastapuoli rikkoo tai todennäköisesti rikkoo lähitulevaisuudessa EMIR-asetuksen vakavaraisuusvaatimuksia tai jos uhkaavan kriisitilanteen katsotaan voivan vaikuttaa keskusvastapuolen toimintaan. Toimenpiteet voivat liittyä keskusvastapuolen elvytys- tai kriisinratkaisusuunnitelmaan, vaadittavaan toimintaohjelmaan, yhtiökokouksen koollekutsumiseen, johtoon, liiketoimintastrategiaan, oikeudelliseen tai organisatoriseen rakenteeseen, viranomaisten tiedonsaantiin, kriisinratkaisutoimenpiteiden täytäntöönpanoon tai pääoman vahvistamiseen. Valvontaviranomaisen edellytetään päätöksenteossaan ottavan huomioon keskusvastapuolen koko toiminta-alueen vaikutukset ja erityisesti niiden toiminnan kriittisyyden. Lisäksi toimenpiteiden tulee olla yleisen edun mukaisia ja välttämättömiä rahoitusvakauden säilyttämiseksi unionissa, keskusvastapuolen kriittisten toimintojen säilyttämiseksi tai säilyttää ja vahvistaa keskusvastapuolen taloudellista kestävyyttä. Valvontaviranomaisen tulee ilmoittaa tilanteesta ja toimenpiteistä koskevasta päätöksestään ESMA:lle ja toimia yhteistoiminnassa valvontakollegion kanssa.

Artiklassa 20 säädetään valvontaviranomaisten oikeudesta vaatia keskusvastapuolen johdon erotamista kokonaisuudessaan tai osittain, jos keskusvastapuolen rahoitustilanne heikkenee merkittävästi tai jos sitä koskevia oikeudellisia vaatimuksia tai toimintasääntöjä vakavasti rikotaan eivätkä muut 19 artiklassa tarkoitetut toimenpiteet riitä kääntämään kehitystä päinvastaiseen suuntaan.

Osasto V — Kriisinratkaisu

Luku I — Tavoitteet, edellytykset ja yleiset periaatteet

Artiklassa 21 säädetään kriisinratkaisutavoitteista, jotka kriisinratkaisuviranomaisen tulee ottaa huomioon käyttäessään kriisinratkaisuvälineitä ja -valtuuksia. Keskusvastapuolten kriisinratkaisutavoitteita ovat niiden kriittisten toimintojen jatkuvuuden turvaaminen elvytysuunnitelmien mukaisesti, markkinarakennetoimijoiden välisten linkkien varmistaminen, merkittävien haittojen välttäminen rahoitusvakaudelle, julkisten varojen suojaaminen, osapuolten kriisinratkaisun kustannusten vähentäminen ja keskusvastapuolen arvon alentumisen välttäminen.

Artiklassa 22 säädetään kriisinratkaisun edellytyksistä, kun valvonta- tai kriisinratkaisuviranomainen katsoo toisiaan kuultuaan kriisinratkaisukynnyksen ylittyneen. Ensisijainen vastuu kriisinratkaisukynnyksen ylittämisen arvioinnista on valvontaviranomaisella. Tällöin keskusvastapuoli on lähellä kaatumista tai todennäköisesti kaatuu, eikä voida kohtuudella olettaa kaatumisen olevan estettävissä kohtuullisessa ajassa millään yksityisen sektorin toimenpiteillä tai valvontatoimella, mukaan lukien varhaisen tilanteeseen puuttumisen toimenpiteillä. Lisäksi kriisinratkaisutoimi on yleisen edun kannalta välttämätön eikä keskusvastapuolen purkaminen tavanomaisessa maksukyvyttömyysmenettelyssä ole tavoitteiden kannalta mahdollista. Artikla sisältää yleiset

Valiokunnan lausunto TaVL 8/2017 vp

perusteet keskusvastapuolen todennäköisen kaatumisen arvioimiseksi. ESMA:lla olisi valtuutus antaa viranomaisten valvonta- ja kriisinratkaisutoimenpiteiden yhdenmukaisuutta edistäviä ohjeita.

Artiklassa 23 säädetään kriisinratkaisua koskevista yleisistä periaatteista, joita noudattaen kriisinratkaisuviranomaisten tulee käyttää valtuuksiaan. Periaatteissa korostetaan keskusvastapuolen sopimusvelvoitteiden noudattamista, osakkeenomistajien ensisijaista vastuuta ja velallisten tasa-puolista kohtelua eikä velkojille saisi aiheutua tappioita verrattuna siihen, että jos keskusvasta-puoli olisi asetettu tavanomaiseen maksukyvyttömyysmenettelyyn. Kriisinratkaisuviranomais-ten tulee ottaa lisäksi huomioon, jos keskusvastapuoli kuuluu konserniin.

Luku II — Arvostus

Artiklan 24—26 mukaan kriisinratkaisua varten keskusvastapuolen varat, velat, oikeudet ja vel-vollisuudet tulee arvostaa oikeudenmukaisesti, varovaisesti ja realistisesti. Kriisinratkaisua var-ten pitää tehdä kaksi arvostusta mukaan lukien riippumaton arvostus. Arvostus voi olla myös vä-liaikainen. ESMA:lle annetaan valtuutus laatia luonnokset arvostuksen riippumattomuuteen ja menetelmiin liittyviksi teknisiksi sääntelystandardeiksi, jotka komissio valtuutetaan hyväksy-mään.

Luku III — Kriisinratkaisuvälineet

Jakso 1 — Yleiset periaatteet

Artikla 27 on kriisinratkaisuvälineitä koskeva yleissäännös. Kriisinratkaisuviranomaisten käytet-tävissä olevat kriisinratkaisuvälineet ovat positioiden ja tappioiden kohdentaminen, alaskirjaami-nen ja muuntaminen, liiketoiminnan myynti, omaisuudenhoitokeskusvastapuoli ja muut tavoit-teiden ja yleisten periaatteiden mukaiset välineet. Artiklassa säädetään kriisinratkaisuviranomai-sen oikeudesta hankkia poikkeuksellista julkista rahoitustukea, panna täytäntöön keskusvasta-puolen oikeuksia ja niistä poikkeamista, oikeudesta muuntaa omistusoikeus- ja velkainstrument-teja sekä vaatia keskusvastapuolta laskemaan hyvityksenä liikkeeseen omistusoikeusinstrument-teja. Lisäksi artiklassa säädetään toimenpiteiden suhteesta kansalliseen maksukyvyttömyyslainsäädäntöön.

Jakso 2 — Positioiden ja tappioiden kohdentaminen

Artikla 28 on säännös positioiden ja tappioiden kohdentamisen käyttämisestä suhteessa keskus-vastapuolen määrittämispalveluihin ja niihin liittyviin vakuuksiin. Artikla 29 on säännös maksuky-vyttömän määrittämisosapuolen sopimusten, muiden määrittämispalveluihin liittyvien sopimusten ja kriisinratkaisussa olevan keskusvastapuolen sopimusten päättämisestä kokonaisuudessaan tai osittain.

Artikla 30 antaa mahdollisuuden vähentää keskusvastapuolen muille kuin maksukyvyttömille määrittämisosapuolille kuuluvia voimassa olevien sopimusten mukaisia voittosaamisia.

Valiokunnan lausunto TaVL 8/2017 vp

Artiklassa 31 määrätyösapuolille asetetaan velvollisuus maksaa lisämaksuja keskusvastapuolelle. Lisämaksut tulevat olemaan keskeinen rahoituslähde kriisinratkaisussa. Määrityösapuolten lisämaksuvelvollisuus voi kuitenkin olla enintään keskusvastapuolen maksukyvyttömyysrahas-
toon maksama määrä.

Jakso 3 — Alaskirjaus ja omistusoikeus- ja velkainstrumenttien ja muiden vakuudettomien velko- jen muuntaminen

Artiklassa 32—35 on säännökset alaskirjauksesta sekä omistusoikeus- ja velkainstrumenttien muuntamisesta, niihin liittyvistä ehdoista ja rajoituksista sekä vaikutuksista ja menettelyllisten esteiden poistamisesta.

Artiklassa 36—39 säädetään alaskirjausten yhteydessä laadittavasta ja täytäntöön pantavasta lii-
ketoiminnan tervehdyttämissuunnitelmasta keskusvastapuolen pitkäaikaisen elinkelpoisuuden saavuttamiseksi.

Jakso 4 — Liiketoiminnan myynti

Artiklassa 40 ja 41 säädetään keskusvastapuolen liiketoiminnan siirtämisestä kaupallisin ehdoin ja siihen liittyvistä menettelyllisistä vaatimuksista.

Jakso 5 — Omaisuudenhoitokeskusvastapuoli

Artiklassa 42 ja 43 säädetään keskusvastapuolen liiketoiminnan siirtämisestä omaisuudenhoito-
keskusvastapuolen (niin sanottu bridge CCP) hoidettavaksi ja siihen liittyvistä menettelyllisistä mukaan lukien toiminnan lopettamiseen liittyvistä vaatimuksista. Omaisuudenhoitokeskusvasta-
puoli on kriisinratkaisuviranomaisen määräysvallassa ja sen omistaa kokonaan tai osittain yksi tai useampi viranomainen.

Jakso 6 — Vaihtoehtoiset rahoitusjärjestelyt

Artiklassa 44 säädetään kriisinratkaisuviranomaisen mahdollisuudesta lainata tai saada rahoitus-
tukea vaihtoehtoisten rahoitusjärjestelyjen avulla, kun tämä on tarpeellista kriisinratkaisuvälinei-
den tehokkaan käyttämisen varmistamiseksi.

Jakso 7 — Julkisyhteisöjen vakausvälineet

Artiklassa 45 säädetään kriisinratkaisuviranomaisten oikeudesta käyttää julkisyhteisöjen rahoi-
tusvakausvälineitä keskusvastapuolen kriisinratkaisussa, kun tällainen tuki on viimeisenä keino-
na tarpeellista kriisinratkaisun päämäärien varmistamiseksi ja unionin valtioneuvostojen mu-
kaista sekä siihen liittyvistä edellytyksistä sekä toimivaltaisten ministeriöiden ja viranomaisten päätöksistä.

Artiklassa 46 säädetään julkisesta oman pääoman ehtoisesta tuesta keskusvastapuolille kaupalli-
selta pohjalta ja vaatimus näiden instrumenttien mahdollisimman nopeasta siirtämisestä yksityis-
sektorille.

Valiokunnan lausunto TaVL 8/2017 vp

Artiklassa 47 säädetään keskusvastapuolen tilapäisestä julkisesta omistuksesta ja vaatimus tämän mahdollisimman nopeasta siirtämisestä yksityissektorille.

Luku IV — Kriisinratkaisuvaltuudet

Artiklalla 48 annetaan kriisinratkaisuviranomaiselle tarvittavat yleisvaltuudet soveltaa kriisinratkaisuvälineitä tehokkaasti. Kriisinratkaisuviranomaisella on oikeus saada laajasti tietoja, ottaa keskusvastapuoli määräysvaltaansa ja käyttää kaikkia osakkeenomistajille ja omistusinstrumenteille annettuja oikeuksia ja valtuuksia sekä siirtää niitä. Kriisinratkaisuviranomainen voi siirtää keskusvastapuolen varat, velat, oikeudet ja velvollisuudet toiselle yhteisölle tämän suostumuksella, vähentää tai poistaa kriisinratkaisun kohteena olevan keskusvastapuolen velkoja tai muuttaa näiden ehtoja, sulkea ja päättää rahoitus sopimuksia, muuntaa velkoja keskusvastapuolen tai omaisuudenhoitokeskusvastapuolen omistusoikeusinstrumenteiksi, vähentää tai mitätöidä keskusvastapuolen omistusoikeusinstrumentteja ja vaatia keskusvastapuolen tai tämän emoyhteisön laskemaan liikkeeseen uusia omistusoikeusinstrumentteja, mukaan lukien etuoikeutettuja osakkeita, ja ehdollisia vaihtokelpoisia instrumentteja. Kriisinratkaisuviranomainen voi erottaa tai vaihtaa kriisinratkaisun kohteena olevan keskusvastapuolen hallituksen ja johdon tai vaatia valvontaviranomaista arvioimaan määräraosuden ostajaa. Lisäksi kriisinhallintaviranomaisella on oikeus muuttaa keskusvastapuolen selvitysosapuolen vakuusmäärää, siirtää avoimia positioita ja niihin liittyviä varoja sekä järjestelyitä, vaatia pantavaksi täytäntöön keskusvastapuolen osapuolten ja emoyhteisön velvollisuuksia sekä vaatia selvitysosapuolilta lisämaksuja. Kriisinratkaisuviranomaisten päätökset vapautetaan samalla laajasti erityyppisiltä hyväksynnöiltä sekä tiedonant- että rekisteröintivelvollisuuksista.

Artiklassa 49 säädetään kriisinratkaisuviranomaisten liitännäisvaltuuksista 48 artiklan mukaisten päätösten yhteydessä. Näillä valtuuksilla voidaan poistaa siirtoihin liittyvät vastuut, oikeus hankkia omistusoikeusinstrumentteja, lopettaa tai keskeyttää julkinen kaupankäynti rahoitusvälineillä, siirtää sopimuksia keskusvastapuolen toiminnan siirron yhteydessä, siirtää osapuolten oikeuksia ja velvollisuuksia, muuttaa sopimusten ehtoja tai keskusvastapuolen sääntöjä sekä siirtää selvitysosapuolten jäsenyyksiä. Näiden ohella kriisinratkaisuviranomainen voi vaatia jatkuvuusjärjestelyitä varmistaakseen kriisinratkaisutoimen tehokkuuden.

Artiklassa 50 säädetään erityisjohtajasta, jonka kriisinratkaisuviranomainen voi nimittää keskusvastapuolen hallituksen tilalle. Erityisjohtajalla on kaikki keskusvastapuolen osakkeenomistajien ja hallituksen valtuudet. Erityisjohtaja voi kuitenkin käyttää näitä valtuuksia ainoastaan kriisinratkaisuviranomaisen valvonnan alaisena ja oikeuksien käyttämistä voidaan rajoittaa.

Artiklan 51 perusteella kriisinratkaisuviranomaisilla on valtuudet vaatia kriisinratkaisun kohteena olevaa keskusvastapuolta tai mitä tahansa sen konserniyhteisöistä tai määräytösapuolista tarjoamaan tarvittavat palvelut ja toiminnot, jotta omaisuudenhoitokeskusvastapuoli voi harjoittaa tehokkaasti sille siirrettyä liiketoimintaa.

Artikla 52 kattaa tilanteet, kun kriisinratkaisun kohteena olevan keskusvastapuolen omistusoikeusinstrumenttien, varojen, oikeuksien, velvollisuuksien tai velkojen siirto kattaa varoja, jotka sijaitsevat tai joihin sovelletaan muun kuin kriisinratkaisuviranomaisen kotijäsenvaltion lainsäädäntöä. Säännöksen mukaan siirtojen oikeusvaikutukset määräytyvät tämän muun lainsäädän-

Valiokunnan lausunto TaVL 8/2017 vp

nön mukaisesti ja näiden muiden jäsenvaltioiden viranomaisten tulee tarjota tarvittava apu siirtojen toteuttamiseksi sovellettavan lainsäädännön mukaisesti.

Artiklassa 53 säädetään varoista, sopimuksista, oikeuksista, veloista, velvollisuuksista ja omistustruenteista, joihin sovelletaan kolmansien maiden lainsäädäntöä.

Artiklan 54 perusteella asetuksen mukaisia kriisinehkäisy- tai kriisinratkaisutoimia ei pidetä siinä rahoitusvakuusdirektiivissä 2002/47/EY tarkoitettuna täytäntöönpanoon oikeuttavana tapahtumana tai nettoutusdirektiivissä 98/26/EY tarkoitettuna maksukyvyttömyysmenettelynä edellyttäen, että aineelliset sopimusvelvoitteet, kuten maksu- ja toimitusvelvoitteet sekä vakuuksien antaminen, täytetään edelleen.

Artikla 55 antaa kriisinratkaisuviranomaiselle valtuuden määrääjäksi keskeyttää osapuolten maksu- tai toimitusvelvoitteet kriisinratkaisun kohteena olevassa keskusvastapuolella tehtyjen sopimusten osalta.

Artiklan 56 perusteella kriisinratkaisuviranomaisella on valtuus määrääjäksi rajoittaa vakuudellisia velkoja panemasta täytäntöön kriisinratkaisun kohteena olevan keskusvastapuolen varoihin liittyviä vakuusoikeuksia.

Artikla 57 antaa kriisinratkaisuviranomaiselle valtuuden määrääjäksi keskeyttää kriisinratkaisun kohteena olevan keskusvastapuolen kanssa tehdyn sopimuksen osapuolen purkamisoikeudet.

Artiklassa 58 säädetään kriisinratkaisuviranomaisen määräysvallasta keskusvastapuolella.

Artiklan 59 mukaan kriisinratkaisuviranomaiset toteuttavat kriisinratkaisutoimet kansallisten hallinnollisten toimivaltuuksien ja menettelyjen mukaisesti.

Luku V – Suojatoimet

Artikla 60 sisältää periaatteen, etteivät velkojat saa jäädä kriisinratkaisussa huonompaan asemaan kuin vaihtoehtoisissa menettelyissä olisi tapahtunut (niin sanottu No Creditor Worse Off -periaate). Artiklan mukaan kriisinratkaisuviranomaisen tulee varmistua, ettei osakkeenomistajiin, velkoihin ja määritysosapuoliin kohdistu kriisinratkaisutoimien johdosta suurempia tappioita kuin olisi tapahtunut olemassa olevien vastuiden pohjalta toimittaessa elvytysuunnitelman ja toimintasääntöjen toiminnallisten sääntöjen mukaisesti.

Artikla 61 sisältää vaatimuksen käyttää riippumatonta henkilöä arvioimaan osakkeenomistajien, velkojien ja selvitysosapuolten mahdollista huonompaa kohtelua sekä arvioinnin menettelyperiaatteet. ESMA:lle annetaan valtuutus laatia luonnokset arvostusmenetelmiin liittyviksi teknisiksi sääntelystandardeiksi, jotka komissio valtuutetaan hyväksymään.

Artiklassa 62 edellytetään, että osakkeenomistajille, velkojille ja selvitysosapuolille tulee korvata erotus, jos 61 artiklan mukainen arvostus osoittaa näiden kärsineen enemmän tappioita kriisinratkaisutoimien johdosta.

Valiokunnan lausunto TaVL 8/2017 vp

Artiklassa 63—67 on säännökset suojatoimista tilanteissa, joissa vain osa kriisinratkaisutoimien kohteena olevan keskusvastapuolen ja omaisuudenhoitokeskusvastapuolen varoista, oikeuksista, velvollisuuksista ja vastuista siirretään ostajalle tai keskusvastapuolen sopimusten ehtoja muutetaan niin, että tilalle tulee omaisuudenhoitokeskusvastapuoli tai ostaja. Säännökset koskevat omistusoikeuden siirtäviä vakuusjärjestelyitä, kuittausjärjestelyitä, sulkeutuvaa nettoutusta, vakuusjärjestelyitä, strukturoituja rahoitusjärjestelyitä ja katettuja joukkovelkakirjalainoja sekä kaupankäynti- ja selvitysjärjestelmien suojaamista.

Luku VI — Menettelylliset velvoitteet

Artiklassa 68 säädetään keskusvastapuolen ja viranomaisten ilmoitusvelvollisuudesta, jos keskusvastapuolen todetaan olevan lähellä kaatumista tai todennäköisesti kaatuvan.

Artiklassa 69 säädetään kriisinratkaisuviranomaisen kriisinratkaisutoimia koskevasta päätöksestä, 70 artiklassa kriisinratkaisuviranomaisia koskevista menettelyllisistä velvoitteista ja 71 artiklassa luottamuksellisuudesta viranomaisten ja muiden osapuolten osalta.

Luku VII — Muutoksenhakuoikeus ja muiden toimien poissulkeminen

Artiklassa 72 säädetään mahdollisuudesta asettaa kriisinehkäisy- ja kriisinhallintatoimille vaatimus tuomioistuimen ennakkohyväksynnästä ja oikeudesta hakea muutosta kriisinehkäisytöimien toteuttamispäätökseen tai muun valtuuden käyttämissä päätöksiin kuin kriisinratkaisutoimeen.

Artiklan 73 säännöksillä poistetaan muilta kuin kriisinratkaisuviranomaisilta mahdollisuus käynnistää tavanomaisen maksukyvyttömyysmenettely keskusvastapuolten osalta ja asetetaan muille viranomaisille menettelyjen käynnistämiseen liittyvä ilmoitusvelvollisuus ja -vaatimus.

Osasto VI — Suhteet kolmansiin maihin

Artiklan 74 säännös antaa komissiolle valtuuden tehdä neuvostolle ehdotuksia kolmansien maiden kanssa neuvoteltavista kriisinratkaisuviranomaisten kansainvälisistä yhteistyösopimuksista.

Artiklassa 75 säädetään kolmansien maiden kriisinratkaisumenettelyjen tunnustamisesta ja 76 artiklassa oikeudesta kieltäytyä tai olla panematta täytäntöön kolmansien maiden kriisinratkaisumenettelyjä.

Artiklan 77 säännöksiä yhteistyöstä kolmansien maiden viranomaisten kanssa sovelletaan, kunnes, asianomaisen kolmannen maan kanssa tehty 74 artiklan mukainen kansainvälinen sopimus tulee voimaan tai siltä osin kuin tämän artiklan mukaiset seikat eivät kuulu sopimuksen soveltamisalaan. ESMA:lla olisi valtuutus antaa viranomaisten yhteistoiminnan yhdenmukaisuutta edistäviä ohjeita.

Artiklassa 78 on säännös kriisinratkaisuviranomaisten, valvontaviranomaisten ja toimivaltaisten ministeriöiden ja muiden viranomaisten tiedonvaihdesta kolmannen maan viranomaisten kanssa.

Valiokunnan lausunto TaVL 8/2017 vp

Osasto VII — Muutokset asetuksiin (EU) N:o 1095/2010, (EU) N:o 648/2012 ja (EU) 2015/2365

Artiklalla 79 lisätään ESMA-asetuksen 4 ja 40 artiklaan maininnat keskusvastapuolten elvytys- ja kriisinratkaisukehystä koskevasta asetuksesta.

Artiklalla 80 lisätään EMIR-asetukseen uusi 6a artikla, joka mahdollistaa määrittämisvelvollisuuden keskeyttämisen kriisinratkaisutilanteissa, sekä tehdään EMIR-asetuksen 28, 38 ja 81 artiklaan muita keskusvastapuoliin keskusvastapuolten elvytys- ja kriisinratkaisukehystä koskevaan asetukseen liittyviä yksittäisiä muutoksia.

Artiklalla 81 lisätään SFTR-asetuksen 12 artiklaan viittaus keskusvastapuolten elvytys- ja kriisinratkaisukehystä koskevan asetuksen mukaisiin kriisinratkaisuviranomaisiin.

Osasto VIII — Loppusäännökset

Artikla 82 on asetuksen yleisluontoinen uudelleentarkastelulauseke. Artiklan 83 mukaisesti asetus tulee voimaan ilman erityisiä siirtymäsäännöksiä kahdentenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun se on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä.

Tämäntyyppisen asetusehdotuksen neuvottelujen käynnistymisestä neuvostossa ja Euroopan parlamentissa kuluu asetuksen lopulliseen hyväksymiseen ja julkistamiseen yleensä noin kaksi vuotta. Asetuksen voidaan odottaa tulevan voimaan aikaisintaan vuoden 2018 lopussa. Yhdistyneen kuningaskunnan eroaminen EU:sta (Brexit) tulee vaikuttamaan asetusehdotusta koskeviin neuvotteluihin ja ennen kaikkea kolmansien maiden toimijoiden sääntelyyn. Asetuksen soveltaminen jääkin käytännössä Brexitin jälkeiseen aikaan.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto tukee ehdotuksen tavoitteita ja katsoo sen edistävän yhteis- ja rahoitusmarkkinoiden toimivuutta sekä turvaavan rahoitusvakautta. Ehdotuksen voidaan katsoa tukevan yhdenmukaisten ja tasapuolisten toimintaedellytysten tarjoamista keskusvastapuolille ja näiden osapuolille. Samalla ehdotus osaltaan vähentää rahoitusmarkkinoiden osapuolten, mukaan lukien pankkijärjestelmän, riskejä.

Valtioneuvosto jakaa kansainvälisen näkemyksen, että keskusvastapuolten toiminnan luonteen ja systeemisen merkittävyyden takia niiden kriisinratkaisua on syytä erikseen säännellä. Lisäksi on perusteltua, että ehdotus nojautuu kansainvälisiin keskusvastapuolten elvytys- ja kriisinratkaisua koskeviin viranomaisten sopimiin standardeihin. Näihin on kuitenkin odotettavissa joitakin täsmennyksiä kuluvan vuoden aikana.

Komission ehdotus keskusvastapuolten elvytys- ja kriisinratkaisukehyksestä täydentää voimassa olevaa EMIR-asetuksen mukaista sääntelyä. On perusteltua, että ehdotuksen sääntelyratkaisut perustuvat paljolti luottolaitoksia ja sijoituspalveluyrityksiä koskevaan BRRD-direktiiviin ottamalla samalla kuitenkin huomioon keskusvastapuolitoimintaa koskevat erityispiirteet, kuten erillinen toimintamalli ja osapuolten vakuuksien keskeinen merkitys toiminnassa.

Valiokunnan lausunto TaVL 8/2017 vp

Valtioneuvosto katsoo, että asetuksen käyttämistä keskusvastapuolten kriisinratkaisun sääntelyssä tukee se tosiseikka, että keskusvastapuolet harjoittavat selkeästi rajat ylittävää toimintaa ja ovat EU-tasoisia sekä osittain kansainvälisiä toimijoita. Asetusmuotoisuus tehostaa sääntelyn rajat ylittävää toimivuutta, kuten vastaavasti on toimittu keskusvastapuolia koskevan EMIR-asetuksen säädösmuodon osalta.

Keskusvastapuolitoiminnassa tapahtuneista virheistä ja taloudellisista ongelmista vastuun on oltava ensi sijassa keskusvastapuolen omistajilla. Lisäksi on tärkeää, että keskusvastapuolia valvotaan hyvin ja kriisien puhkeamiset estetään asianmukaisella elvytysuunnittelulla. Keskusvastapuolilla tulee olla riittävästi omia varoja ja vastuunkantokykyä. Säädösehdoituksessa on perustellusti huomioitu, että keskusvastapuolet ovat usein konserniyhtiöitä. Valtioneuvosto korostaa keskusvastapuolten asianmukaisen valvonnan ja kattavan elvytysuunnittelun merkitystä. Keskusvastapuolten kriisinratkaisu ei myöskään saa johtaa näiden toimintaan liittyvien ongelmien hallitsemattomaan sysäämiseen osapuolten ja asiakkaiden vastuulle. Kriisinratkaisutoimista päätettäessä tulee ottaa huomioon se seikka, missä määrin asianomaisen keskusvastapuolen asema ja toiminta on todella kriittistä rahoitusmarkkinoiden kannalta.

Ehdotuksen kannalta keskeiset kriisinratkaisuviranomaiset ovat keskusvastapuolten kotivaltion viranomaisia, joiden päätösten vaikutukset ulottuvat selkeästi myös keskusvastapuolten määrittämisosapuolten ja samalla näiden asiakkaiden kotivaltioihin. Tämän johdosta on tärkeää, että sääntelyssä riittävällä tavalla turvataan määrittämispuolten ja samalla lähinnä pankkien kotivaltioiden viranomaisten asema sekä keskusvastapuolten valvonta- ja kriisinratkaisukollegioiden toimivuus, oikeudenmukainen kokoonpano sekä riittävä rooli. Keskusvastapuolten kriisinratkaisussa viranomaisten harkintavallalle kriisinratkaisuvälineitä ja -valtuuksia käytettäessä on olemassa selkeitä perusteluita, mutta samalla viranomaisilla tulisi olla vain rajoitettu harkintavalta poiketa kriisinratkaisusuunnitelmista. Ehdotuksessa olevaa erityisesti keskusvastapuolen kotivaltion viranomaisten harkintavaltaa pitäisi pyrkiä vielä täsmentämään ja jossain määrin rajaamaan. Asetusehdotusta koskevissa neuvotteluissa on pyrittävä varmistamaan, että näissä kysymyksissä saavutetaan tasapainoiset, kaikkia osapuolia riittävästi turvaavat ja toimivat sääntelyratkaisut.

Keskusvastapuolten toiminnassa on keskeinen rooli ja merkitys riittävillä vakuuksilla osapuolilta. Valtioneuvosto katsoo, että asetuksen mukaisen sääntelyn yhteydessä olisi samalla pyrittävä selvittämään, onko keskusvastapuolten maksukyvyttömyysrahastojen taso kriisinratkaisusääntelyn kannalta riittävä ja voidaanko rahastomallia jollain tavalla vielä vahvistaa. Kriisinratkaisun rahoittamiseksi on välttämätöntä, että asetus mahdollistaa tappioiden jakamisen ja keskusvastapuolen osapuolille kuuluvien saamisten leikkaamisen sekä asettaa velvollisuuden maksaa lisämaksuja. Määrittämisosapuolten lisämaksut kriisinratkaisutilanteissa tulee kuitenkin pyrkiä rajoittamaan ennen kaikkea niihin tilanteisiin, joissa keskusvastapuolen taloudelliset ongelmat aiheutuvat keskusvastapuolen osapuolten eikä suoranaisesti tämän omasta toiminnasta tai laiminlyönneistä. Asetusehdotuksessa määrittämisosapuolten lisämaksuvelvollisuuden enimmäismäärä on rajattu, mutta tätä rajausta ja sitovaa tappioiden jakamismallia laajemminkin tulisi vielä lopullisessa asetustekstissä täsmentää. Valtioneuvosto katsoo, ettei keskusvastapuolen kriisinratkaisun rahoitus saa johtaa osapuolten vakaviin taloudellisiin vaikeuksiin. Muutoinkin asetuksessa olevat vastuut ja vahingonkorvausta koskevat säännökset vaativat tarkennuksia.

Valiokunnan lausunto TaVL 8/2017 vp

Lähtökohtaisesti on hyvä ja toimivaa, että asetuksella luodaan viranomaisille riittävät ja toimivat välineet keskusvastapuolten kriisinhallintaa ja -ratkaisua varten. Valtioneuvosto pitää tarpeellisena, että kriisinhallintaviranomaisia koskevaa ja näiden valtuuksia sekä vastuuta koskevaa sääntelyä pyritään vielä kuitenkin täsmentämään asetustekstissä.

Valtioneuvoston mielestä asetuksen ei tule myöskään johtaa siihen, että niidenkin jäsenvaltioiden, joissa ei ole perustettu keskusvastapuolia, kuten Suomessa, tulisi tosiasiallisesti perustaa kansallinen keskusvastapuolten kriisinhallintaviranomainen, joka täysin täyttää asetuksen mukaiset ammattitaito- ja resurssivaatimukset sekä vaatimuksen toiminnallisesta riippumattomuudesta.

Ehdotus sisältää säännöksiä julkisyhteisöjen vakausvälineistä ja samalla julkisesta tuesta keskusvastapuolille. Valtioneuvosto katsoo välttämättömäksi asetusneuvottelujen yhteydessä varmistaa, että kyseessä on vain viimesijainen ja poikkeuksellinen mahdollisuus välttämättömään tukeen kansallisten keskusvastapuolten kriisinhallintassa, eikä tämä asetus voi säätää jäsenvaltioille ja näiden viranomaisille velvollisuutta julkisen tuen myöntämiseen. Valtioneuvosto painottaa tämänkin ehdotuksen yhteydessä yleistä toimintalinjaa, että taloudellinen vastuu rahoitusmarkkinaosapuolten ongelmista kuuluu näiden omistajille ja osapuolille eikä jäsenvaltioille ja veronmaksajille.

Komissiolle ehdotettavat valtuudet asetusta täydentävään kakkostason sääntelyyn ovat ehdotuksessa suhteellisen rajoitettuja ja vastaavat paljolti BRRD-direktiivissä myönnettyjä valtuuksia. Valtioneuvosto pitää ehdotettavia valtuuksia perusteltuina. Lisäksi valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti siihen, että asetuksessa tiettyjen seikkojen osalta ESMA:lle annetaan oikeus tehdä kaikkia osapuolia sitova päätös, jos viranomaisten yhteistä päätöstä ei saada syntymään. Lisäksi EBA:n ja mahdollisesti myös yhteisen kriisinhallintaneuvoston (SRB) pankkien kriisinhallintaa koskeva osaaminen pitäisi saada mahdollisimman laajasti hyödynnettäväksi keskusvastapuolten kriisinhallintavalmiuksia luotaessa ja sääntelyä valmisteltaessa.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Asetusehdotuksen tavoitteina on estää epäterveiden keskusvastapuolten muodostuminen uhkaksi rahoitusvakaudelle, turvata keskusvastapuolten kriittisten toimintojen jatkuvuus ja katkaista näiden toimijoiden ja jäsenvaltioiden julkisen talouden välinen sidonnaisuus kriisitilanteissa.

Koska keskusvastapuolia ei niiden toiminnan kriittisen luonteen, aseman ja niiden vastapuolina toimivien osapuolten keskinäisten yhteyksien takia voida asettaa tavanomaiseen maksukyvyttömyysmenettelyyn, EU-tasolla on katsottu tarvittavan yhtenäistä sääntelyä niiden elvytyksestä ja kriisinhallintasta. Ehdotuksella luodaan EU-tasoinen luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten elvytys- ja kriisinhallintakehystä koskevaa direktiiviä vastaava sääntely, keskusvastapuolten toiminnan erityispiirteet huomioiden.

Talousvaliokunta pitää selvitettyinä, että ehdotettu sääntely edistää rahoitusmarkkinoiden toimivuutta sekä osaltaan turvaa rahoitusvakautta, tukee yhdenmukaisten ja tasapuolisten toimintaedellytysten tarjoamista keskusvastapuolille ja näiden osapuolille sekä vähentää rahoitusmarkki-

Valiokunnan lausunto TaVL 8/2017 vp

noiden osapuolten riskejä. Asetus mahdollistaa nykyistä paremman viranomaiskoordinaation keskusvastapuolten kriisiratkaisustandardien laadinnassa.

Talousvaliokunta korostaa, että julkisyhteisöjen vakausvälineiden käytön tulee olla viimesijainen ja ainoastaan poikkeuksellisesti käytettävä mahdollisuus. Keskusvastapuolitoiminnassa tapahtuneista virheistä ja taloudellisista ongelmista vastuun on oltava ensi sijassa keskusvastapuolten omistajilla, eikä vastuuta saa vierittää näiden osapuolille eikä jäsenvaltioille. Valtioneuvoston tapaan talousvaliokunta pitää ehdotettua sääntelyä kannatettavana, mutta huomauttaa sääntelyn olevan vielä joiltain osin täsmentymätön. Sääntelyn jatkoneuvotteluissa tulee pyrkiä turvaamaan määrätysosapuolten ja toimijoiden kotivaltioiden viranomaisten asema sekä valvonta- ja kriisiratkaisukollegioiden toimivuus.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Talousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 28.2.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Kaj Turunen ps
varapuheenjohtaja Harri Jaskari kok
jäsen Harry Harkimo kok
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Lauri Ihalainen sd
jäsen Katri Kulmuni kesk
jäsen Eero Lehti kok
jäsen Rami Lehto ps
jäsen Martti Mölsä ps
jäsen Johanna Ojala-Niemelä sd
jäsen Arto Pirttilahti kesk
jäsen Hanna Sarkkinen vas
jäsen Joakim Strand r
jäsen Antero Vartia vihr

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Teija Miller